

ДОКСИНГ – КИБЕРЗЎРАВОНЛИК ТУРЛАРИДАН БИРИ

Исамутдинов Равшан Рахмонович

Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси ҳузуридаги Сайлов қонунчилиги ва замонавий технологиялар бўйича ўқув маркази директор ўринбосари, мустақил изланувчи

Аннотация: Ушбу мақолада доксинг тушунчаси ва унинг мазмун-моҳияти таҳлил қилинган. Шунингдек, доксинг ҳолатини содир этилишидаги кўриниши ҳамда ўзига хослиги очиб берилган.

Калит сўзлар: доксинг, киберзўравонлик, шахсий маълумот, интернет, ижтимоий тармоқ, фойдаланувчи.

Доксинг – это один из видов киберзапугивания

Исамутдинов Равшан Рахмонович

Заместитель директора “Учебного центра избирательному законодательству и современным технологиям” Центра избирательной комиссии Республики Узбекистан, независимый соискатель

Аннотация: В данной статье анализируется суть и понятие доксинга. Также, раскрыто вид совершения и уникальность доксинга.

Ключевые слова: доксинг, киберзапугивание, личная информация, интернет, социальная сеть, пользователь.

Doxing is one form of cyberbullying

Isamutdinov Ravshan Rakhmonovich

Deputy Director of the Training Center for Electoral Legislation and Modern Technologies, Secretariat of the Central Election Commission of the Republic of Uzbekistan, an independent applicant for the Higher School

Abstract: This article analyzes the concept of doxing and its essence. Also, the appearance and uniqueness of the execution doxing situation is revealed.

Key words: doxing, cyberbullying, personal information, internet, social network, user

Бугунги кунда лексиконимиз ёки ахборот маконида киберзўравонликнинг турларидан бири ҳисобланган доксинг атамаси тез-тез қўлланилмоқда. Аслида доксинг нима?

Доксинг атамаси “ҳужжатлар” сўзининг қисқартмасидан келиб чиққан бўлиб, оддийгина “ҳужжатлар” деган маънони англатади. [1]

Доксинг сўзи инглизча “doxing” ёки “drop drop dox” сўзларидан олинган ва бу атама 1990-йиллар бошида пайдо бўлган қасос усули билан боғлиқ бўлган инглизча "dropping dox" (ҳужжатларни ташлаш) иборасидан келиб чиққан.

Мазкур атама анонимлик муқаддас ҳисобланган хакерлар субкултурасида пайдо бўлган. Рақиб хакерлар ўртасидаги қарама-қаршилик баъзан илгари фақат фойдаланувчи номи ёки тахаллуси билан маълум бўлган бошқаларнинг "ҳужжатларини ошкор қилиш" (ҳужжатларни ташлаш) тўғрисидаги қарорни қабул қилишга олиб келди. “Хужжатлар” сўзи “docs”га айланиб, “drop” префикси йўқолиб, охир-оқибат феълга айланган.

Эндиликда "doxing" атамаси хакерлардан ташқари ахборот маконида шахсий маълумотларни ошкор қилиш фактини тасвирлаш учун ишлатила бошланди. [2]

Ушбу атама ҳанузгача аноним фойдаланувчиларни фош қилишни тасвирлаш учун ишлатилса-да, кўпчилик ижтимоий тармоқларда уларнинг ҳақиқий исмларидан фойдаланиши сабабли у камроқ аҳамият касб этди.

Шу маънода доксинг – шахс ҳақидаги шахсий ёки махфий маълумотларини унинг розилигисиз онлайн қидириш ва нашр этиш ҳисобланади.

Доксинг ҳолатларини содир этадиганлар доксчилар деб номланади ва улар номаълум фойдаланувчи ниқобидаги хакерлардир.

Улар асосий объект ҳисобланган шахсга оид қуйидаги маълумотлардан фойдаланишлари аниқланган:

- ҳақиқий исм (фамилияси ва шарифи);
- уй манзили;
- телефон рақами;
- электрон почта манзили;
- таҳсил олаётган таълим муассасаси;
- шахсий идентификация рақами;
- туғилган санаси;
- пластик карта рақами;
- тиббий маълумотномаси;
- расми ва видеолари;
- иш жойи;
- ирқи, келиб чиқиши ёки туғилган жойи ҳамда бошқалар.[3]

Доксинг атамаси 2011 йил декабрида профессионал хакерлар гуруҳи “Anonymous” хакерлик фаолияти бўйича терговга жавобан 7 минг нафар ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари тўғрисидаги маълумотларни ошкор қилганидан сўнг кенг танилди. [4]

Сўнги йилларда ривожланган давлатларда фуқароларга тазйиқ ва зўравонлик ўтказиш нафақат ҳаётда балки, виртуал оламда ҳам кенг тарқалмоқда. Бу борада доксинг виртуал оламда киберзўравонлик содир этилишида қурол сифатида ишлатилмоқда.

Хусусан, аноним ва шунга ўхшаш ҳаракатлар душманларни ёки уларнинг қарашларига рози бўлмаган одамларни жазолаш усули сифатида доксингдан кенг фойдаланилмоқда.

Бунда, доксчилар томонидан сохта телефон кўнғироқлари, ҳақоратли электрон почта хабари ва кўплаб фойдаланувчиларни жалб қилувчи матнли хабарлар кўринишидаги ҳужумлар амалга оширилади.

Доксинг одатда шахсни ўғирлаш каби онлайн akkaунтларни текшириш ва унинг кириш маълумотларини бузишга уриниш орқали шахс ҳақида маълумот излашни, шунингдек, шахсни аниқлаш учун интернетда жойлаштирилган шахс ҳақидаги маълумотларни таҳлил қиладиган ва кейин уни шантаж қиладиган хакер (дохер) мавжудлигини ўз ичига олади. Хакерлар жабрланувчига оид бузғунчи ёки нозик маълумотларни интернетга ташлайди.

Доксинг, жабрланувчини шарманда қилиш, уни тўғридан-тўғри танқид қилиш, қасос олиш ёки ҳатто жабрланувчига жисмоний зарар етказиш учун мўлжалланган.

Ҳисоб маълумотларини оддийгина ўғирлаганларнинг (шахсни ўғирлаш) асосий мақсади молиявий даромад билан боғлиқ бўлса-да, доксинг мақсади шахсийдир. Мотивациядан қатъи назар, доксингнинг асосий мақсади шахсий ҳаётни бузиш ва одамларни шарманда қилиш ҳисобланади.

Шунингдек, доксинг - қасос олиш, таъқиб қилиш ёки қўрқитиш воситасидир.

Доксинг - бу одамларнинг шахсий ҳаётига жуда жиддий таҳдид ва у ҳатто инсон ҳаётини том маънода бузиши мумкин.

Катта доксинг ҳужумлари орасида оммавий шармандалик ва кенг миқёсда хўрлаш киради. Натижада, баъзи одамлар ишидан, оиласидан ёки ҳатто уйдан айрилиши мумкин. Кимдир яшаш жойини, исмини ва фамилиясини ўзгартириши, шунингдек, Интернетда ўзи ҳақидаги маълумотларни ўчириш учун жуда кўп пул тўлаши керак бўлади.

Дунёдаги аксарият давлатларда доксинг билан боғлиқ бўлган бир қанча ҳолатлар кузатилган.

2015 йилда "The Impact Team" номи билан танилган гуруҳ "Ashley Madison" [5] дан фойдаланувчиларнинг маълумотларини ўғирлаган.

Улар сайт фойдаланувчилар ҳақидаги шахсий маълумотларни кўчириб олиб, агар сайт зудлик билан ёпилмаса, бу маълумотларини эълон қилиш билан таҳдид қилган.

Мазкур ҳолат рўй бергандан сўнг сайт ёпилмаган натижада гуруҳ тахминан 25ГБ ҳажмдаги фойдаланувчи маълумотларини нашр этган.

Бу эса жамоатчиликдаги аксарият фойдаланувчиларни камситилиши ва стигма қилинишига, шунингдек, ўз жонига қасд қилиш ва жиноятлар содир этилишига олиб келган. [6]

➤ 2013 йилда киберҳужум пайтида бир нечта таниқли шахслар Ким Кардашиан, Жей-З ва Беёнс, Доналд Трамп, Леди Гага, Мишел Обама, Бритни Спирс, Пэрис Хилтон, Хиллари Клинтон, Анжелина Жоли, Джо Байден ва Тигер Вудс каби кўплаб дунёга машҳур инсонлар доксихлар қурбони бўлди.

Ушбу доксинг ҳужуми мобайнида юқорида номлари келтирилган шахсларни қуйидаги шахсий маълумотлари фош қилинди:

- ижтимоий суғурта рақамлари;
- кредит ҳисоботлари;
- уй манзиллари;
- ҳисоб қайдномалари;
- олдинги манзиллар;
- яланғоч фотосурат. [7]

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда, доксинг ҳолатларини олдини олиш бўйича қуйидаги чора-тадбирларни амалга ошириш таклиф этилади:

- ижтимоий тармоқлардан фойдаланишда фойдаланувчиларнинг ўз шахсига доир маълумотларни жойлаштиришда махфийлик тамойилига риоя қилиши зарур.

- интернетга ҳимояланган каналлар орқали уланиш лозим.
- компьютер ҳимояланган бўлиши зарур.
- фойдаланувчи сифатида паролларни хавфсиз сақлаш муҳим.
- фойдаланувчини электрон почтаси ҳимояланган бўлиши ва янгилаб турилиши зарур.

- фойдаланувчи номини ўзгартириб турилиши турли ҳужумларни олдини олишга хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Lee, J. What is doxing and how does it affect your privacy. Available online: <https://www.makeuseof.com/tag/what-is-doxing-and-how-does-it-affect-your-privacy-makeuseof-explains/> (accessed on 13 December 2018);
2. Что такое доксинг – определение и описание.
<https://www.kaspersky.ru/resource-center/definitions/what-is-doxing>;
3. Что такое доксинг?
<https://socialmediavictims.org/cyberbullying/types/doxxing/>;
4. Что такое доксинг?
<https://www.securitylab.ru/blog/company/PandaSecurityRus/344644.php>;
5. Турмуш куриш истагида бўлган фуқароларга мўлжалланган таниқли Канада онлайн танишув хизмати;
6. Что такое доксинг?
<https://www.securitylab.ru/blog/company/PandaSecurityRus/344644.php>;
7. Э.Казано. Все знаменитости, которых доксировали.
<https://www.ranker.com/list/celebrities-who-have-been-doxed/anncasano>.